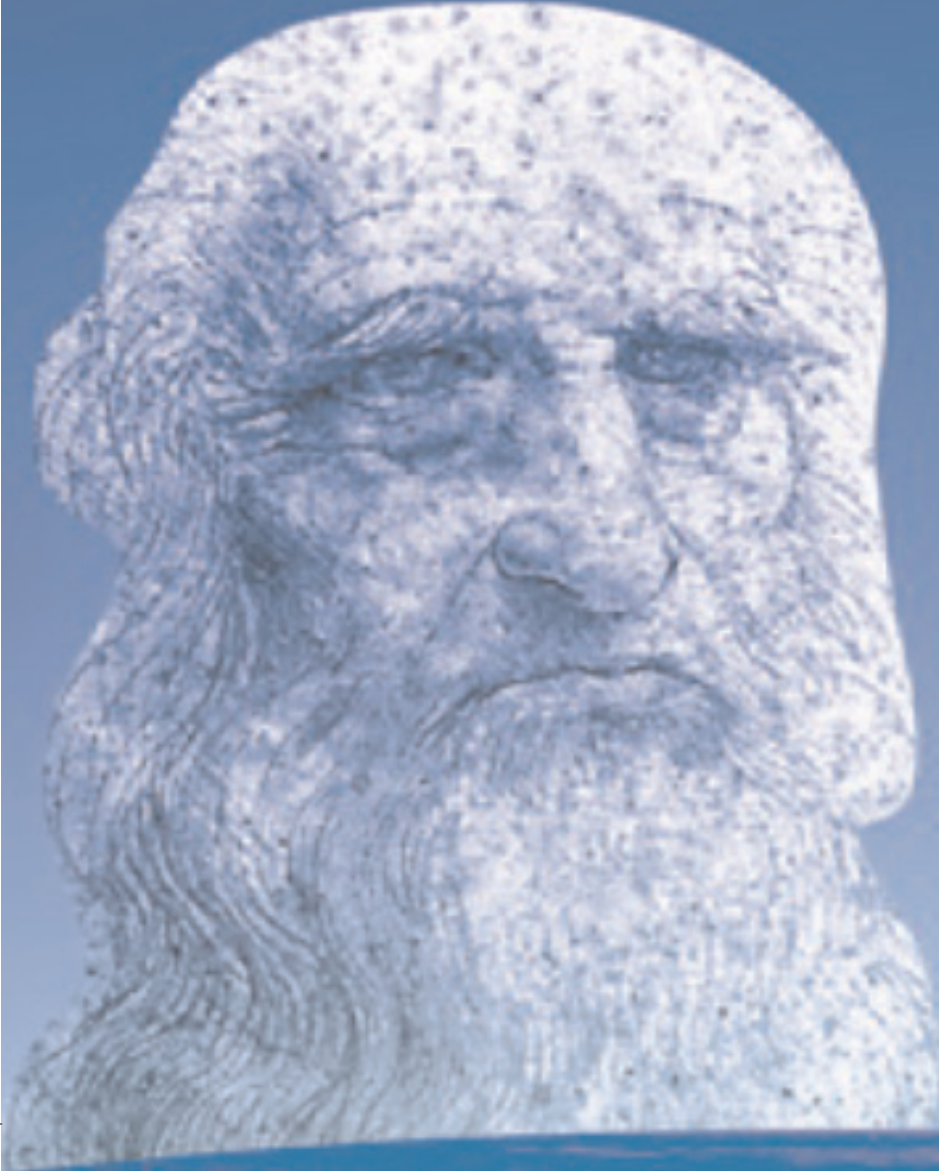
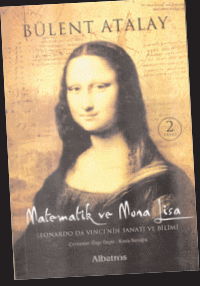

**'MATEMATİK VE MONA LİSA'
ADLI KİTAP ESKİ BİR İDDİAYI
YENİDEN GÜNDEME GETİRDİ**

Da Vinci Osmanlı'ya iş başvurusu yapmış

Son günlerin popüler kitabı eski bir iddiayı yeniden gündeme getirdi: “Da Vinci İstanbul’a yerleşmenin eşliğine gelmişti. Haliç’e inşa edilecek bir köprünün de tasarımını yapmıştı.” Kabul edileseydi şehrin silüetini değiştirecek olan teklifin hikayesini, kitabın yazarı Bülent Atalay’a anlattırdık. Kitapta yer almayan Da Vinci’nin Sultan’a yazdığı mektubun tercümesi ise sadece HAFTALIK’ta.

Da Vinci’yle ilgili her şeyin geniş kesimlerce hiç olmadığı kadar merak edildiği bir dönemi yaşıyoruz. Merak halkasını tatmin etmek için yeni kitaplar basılabururken, sonunda bir Türk de tarihin akışını değiştiren dahiyle ilgili bir kitap yazdı. ABD’de yaşayan teorik fizikçi ve ressam Bülent Atalay’ın ‘Matematik ve Mona Lisa’ isimli çalışması, Leonardo Da Vinci’nin sanatı ile matematik ve bilim arasındaki bağlantıları bir bilim adamı ve sanatçı gözüyle inceliyor.

ABD’de kısa sürede yedi baskı yapan ve geçen günlerde Türkçe’ye de kazandırılan kitabın en ilgi çekici yönlerinden biri de, Da Vinci’nin Haliç’e yapmayı tasarladığı köprüyle ilgili bölümleri. Bu yöndeki arzusunu Sultan 2’nci Bayezid’e bir mektup yazarak ileten Da Vinci’nin teklifi kabul görmemiş.

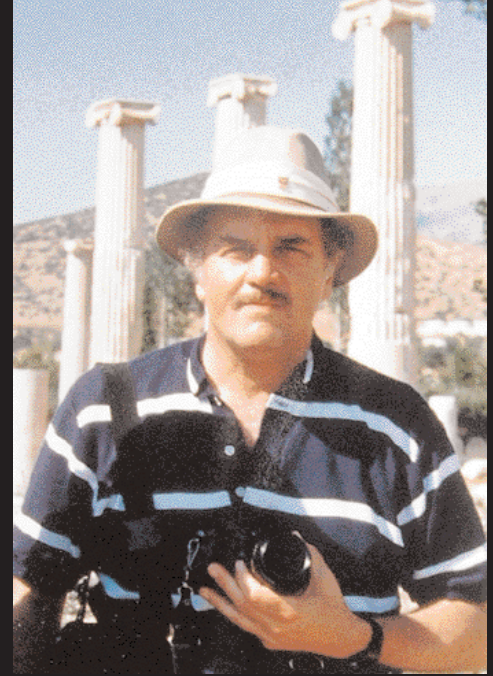
Bu tarihsel anektodun detaylarını öğrenmek için Bülent Atalay’la bağlantı kurduk. Aradan çekilerek sözü ona bırakıyoruz...

“DA VİNCİ İSTANBUL’A YERLEŞECEKTİ”

1482 -1500 yılları arasında bulunduğu Milano’da ağırlıklı olarak askeri mühendislik hizmeti veren Da Vinci, bu özelliğiyle bölgede hatırı sayılır bir şöhret kazanmıştı.

1500 yılında kısa süre kalacağı Floransa’ya ikinci kez gitti. Burada saygıyla karşılanmasına rağmen, kendisinden daha genç, işlerini her zaman zamanında bitiren son derece yetenekli ressam ve heykeltıraş Michelangelo kadar ilgi görmemişti.

Rivayete göre, daha evvel Fatih Sultan

Atalay, kitabına ilişkin bir programın Türkiye’de yayımlanmasının ardından, saat farkını dikkate almadan gece yarısı Türkiye’den kendisine telefon edenlerin, ‘Siz Da Vinci’nin şifresini çözdünüz mü?’ benzeri sorular yönelttiklerini söylüyor.

Mehmet portresini yapması için Leonardo’yu İstanbul’a davet etmiştir. Ancak o sırada şehre gelemeyecek durumda olduğundan, aynı teklif Leonardo’dan daha yaşlı olan çağdaşı Bellini’ye götürülmüş. 1480’de yapılan bu portre Londra’daki National Gallery’de bulunuyor.

İŞTE DA VİNCİ’NİN 2’NCİ BAYEZİD’E YAZMIŞ OLDUĞU MEKTUBUN TERCÜMESİ

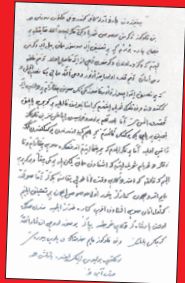
“Ben kulunuzu daim hizmetinizde bilip buyurasınız...”

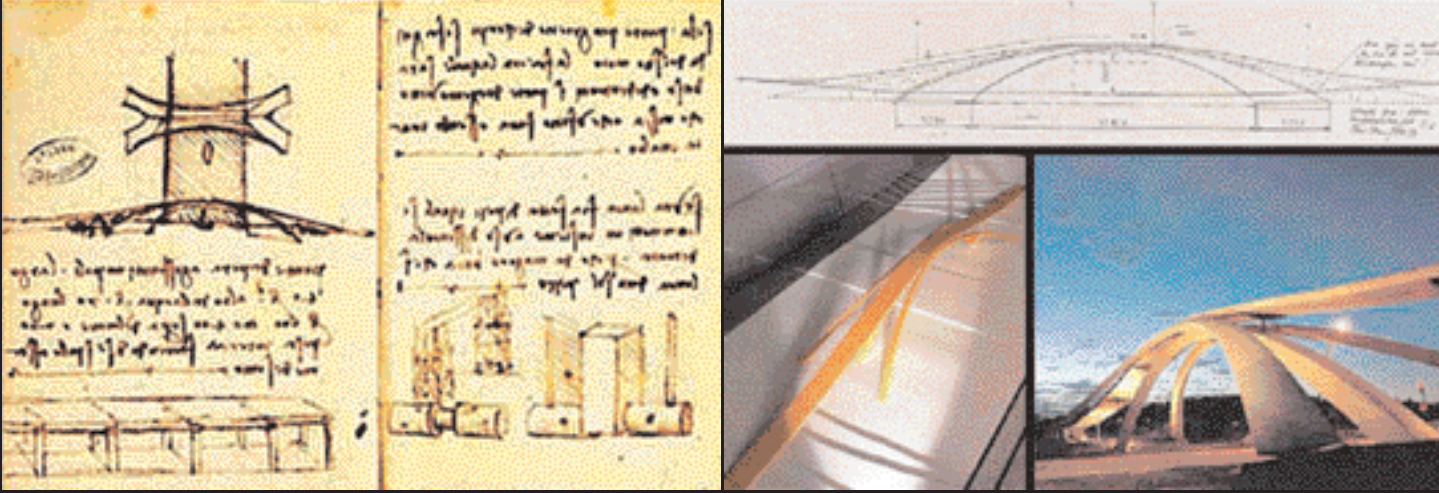
Topkapı Sarayı arşivinde 6184 koduyla saklanan Da Vinci’nin 2’nci Bayezid’e hitaben yazdığı mektubun konusu “Ceneviz’den Likardo’nun Sultan 2’nci Bayezid’e gönderdiği mektubun sureti: Kendisinin değirmen keşfettiği, İstanbul ile Galata arasında yapılması istenen köprüyü yapabileceği hakkında.” şeklinde özetlenmiş. Haftalık, özel izinle görülebilen mektubun tercümesi için Burçak Evren’in Galata Köprüleri Tarihi adlı eserinden yararlandı. Üslubuyla dikkat çeken metin hakkında Evren, “O zamanlar saraya gelen mektuplar tercüme edilirken, padişahın kudretine ve alışkın olduğu hitabet şekillerine uygun bir üslup kazandırılmış. ‘Padişahım’ yerine ‘Devletlü’, ‘saygılarımla’ yerine ‘arz ederim’in tercih

edilmesi gibi...” yorumunu ekledi. İşte mektubun tercümesi:

“Ben kulunuz değirmen hususunu şimdiye değin fikredip Allah inayetiyle bir veçhile çare buldum ki bir tazyik ile susuz hemen yel ile değirmenden ki denizde olan değirmenden dahi isale hasıl olan hem halka dahi asan ve kande olursa olur. Ve dahi Allah Taala bana nasip etmiştir ki, tazyik ile ipsiz ve urgansız geminin suyunu çıkaramam bir dolap ile kendi kendine döne. Ve ben kulunuz şöyle işittim ki, İstanbul’dan Galata’ya bir köprü yapmak kastetmişsiniz, ama bilir adem bulunmadığı sebepten yapmamışız. Ben kulunuz bilirim. Bir yay gibi pek yüksek kaldırım ki hiç kimse üzerinden yüksek olduğundan geçmeye razı olmaya. Ama bir

fikreyledeyim ki, bir çatma idem, andan sonra suyunu çıkaram ve kazıklar koyam. Şöyle idem ki aşağıdan hemen yelkenleriyle bir gemi çıka. Ve bir köprü eyleyem ki, kalka ki alttan geldiği vakit Anadolu yakasına geçeler. Ama sular daim aktığı için kenarlar yenir, ol husus için bir tazyik eyleyen ki ol akan suyu aşağıdan akıtıp kenara zarar eylemeye. Senden sonra olan padişahlar kolaylıkla harç ile yaparlar. Bu sözlerimi inşallah gerçek bilersiz ve ben kulunuzu daim hizmetinizde bilip buyurasız. Bu mektup Yulyus ayının üçünde yazılmıştır. 3 Temmuz 1503”

3 Temmuz 1503'de yazılan mektupta Leonardo sözünü ettiği köprü ile bir kroki de yollamış ve krokinin üzerinde aynada okunacak biçimde bazı ölçü ve bilgiler vermiş. Da Vinci'nin tasarımı 2001 yılında Norveç'in As kentinde küçültülerek inşa edildi.

1502 yılında Leonardo, Sforza Dükü için çalışmayı bırakarak Milano'yu terketti. Sınırlı sayıdaki maiyeti ile Pavia, Modena ve Venedik arasında yolculuk ettiler. Osmanlı ile Venedik'in yakın ilişkiler içinde olduğu yıllardı. Aralarında güçlü bir ticari ortaklık vardı.

Bu dönemde Da Vinci, Milano'da çalıştığı gibi saray mühendisi olarak ve Osmanlı Sultanı'nın portresini yapmak için İstanbul'a yerleşmenin eşiğine gelmişti. 2'inci Bayezid'e bir mektup yazarak "Sultan'ın hizmetinde askeri mühendis olarak çalışmayı, savunma surlarını güçlendirmeyi, yeni silahlar tasarlamayı, portre resmetmeyi ve Haliç'in iki kıyısını birleştirecek bir köprü inşa etmeyi" öneriyordu. Ancak 2'inci Bayezid bu teklifi reddetmiş, Leonardo da Urbino'ya giderek şehrin yeni hakimi Cesare Borgia'nın hizmetine girmişti.

"O KÖPRÜ 2001'DE NORVEÇ'TE YAPILDI"

Dünyanın en güçlü imparatorluğuna

hükmeden 2'inci Bayezid, kendisinininkinden çok daha küçük bir askeri teşkilatın mühendisini kiralayıp çalıştırmakla ilgilenmemiş olsa gerek. Sultan'a bağlı olan mühendisler de Da Vinci'yi kariyerleri için bir

tehdit olarak görüp kötölemiş olabilirler. Padişah'a böyle bir köprünün inşa edilemeyeceğini söylemiş olabilirler.

Batı tarzı sanatın İslam imparatorluğunda taraftar bulmamış olabileceğinden, bir kan uyumsuzluğundan da bahsedebiliriz. Bu coğrafyaya ait olan minyatür sanatında, Rönesans İtalyası'nda gelişen gerçekçi perspektife şahit olmayız örneğin. Osmanlı sarayındaki sanatçılar yeteneklerini daha çok stilize figürlere, görkemli kaligrafilere aktarıırken, gerçekçi tasvirlererse çok az ilgi duyduklarını görüyoruz. Böyle bir ortamda evrensel bir dehanın fikri ve talebi tartışılmaya değer bulunmamış bile olabilir.

Da Vinci, sanat eserleriyle geleceğin bilim dünyasına katkılar yapıyordu. İmparatorluğun geleceğine de ilham verebilirdi. Zamanının çok ötesindeki bu dehanın kendi döneminde kitapları çıksaydı, notları basılmış olsaydı, başka bilginler anlayıp onun önermelerine devam etseydi dünya genelinde 18'inci asır sonunda bugünkü seviyeye erişirdik. Haliç'e "Ters yay" şeklini kullanarak yapmayı tasarladığı köprü, inşaat mühendisleri tarafından 300 yıl sonra uygulanabilir bir tasarım olarak kabul edildi. Leonardo'nun, işlev, yapısal sağlamlık ve sanatsal zarafeti birleştiren orijinal köprü tasarımı, biraz küçültülerek de olsa, çok uzaklarda Kuzey'de, Norveç'in As kentinde 2001 yılında inşa edilecekti.

Da Vinci araştırmacıları arasında çok fazla taraftar bulan bir iddia da, Leonardo'nun sadece Haliç'e değil Boğaz'a da bir köprü yapmayı teklif ettiği. Ne var ki, dubalı köprü olacak olan bu projeyi kanıtlayacak elle tutulur hiçbir belge yok.

► Güneş RONA

BÜLENT ATALAY KİMDİR?

Teorik fizikçi ve ressam Prof. Dr. Bülent Atalay, Mary Washington Üniversitesi'nde Fizik Profesörü, Virginia Üniversitesi'nde

Yarı Zamanlı Öğretim Üyesi olarak çalışıyor. 'Matematik ve Mona Lisa' adlı kitabı ABD'de 16 aydı yedi baskı yaparak 150 bin kopya sattı. Türkiye'de de kısa sürede ikinci baskısını yapan, Japonca ve Korece'ye de çevrilen kitabı için Atalay "Çalışmam roman olmadığı gibi, 'kolay okunur' kategorisinde de değil. Entelektüel kesimin ilgisini kazandığına memnunum" diyor. Yazarın diğer iki kitabı: Lands of Washington ve Oxford and the English Countryside. Atalay'ın resim çalışmaları ise Buckingham Sarayı, Beyaz Saray ve Smithsonian Enstitüsü'nün duvarlarını süslemektedir.

"2'nci Bayezid (sol üstte) Da Vinci'nin teklifine maalesef ilgi göstermedi" diyor Atalay.